

nestymisen varjoon niin ympäristön kuin koulunkin tarjoamissa malleissa.

Riitta Wahlströmin mukaan tv-sarjat tarjoavat kaavoja, jotka ohjaavat unohtamaan uhrien motiivit, kärsimykset, surun. (s.193) "Samastumiskohteena on valkoihoinen, keskiluokkaa edustava mies, joka joutuu ristiriitatilanteisiin. Ristiriidan sankari ratkaisee tuhomalla tavalla tai toisella vastustajan". Seuraavalla sivulla rauhankasvatuksesta puhunut Wahlström peräinkin kehitysavun sankaritaruja.

Helena Lounavaara-Rintala kiinnittää perheterapeutina huomiota kotikasvatukseen ja vanhempien johdonmukaisuuteen. Hän toteaa (s.203), että antiautoritaarinen "nykyaikainen hyvä kasvatusta" ei sovi kaikille lapsille. Vilkkaut tarvitsevat "suoraviivaista kasvatusta", siis myös kieltöjä. Jos vanhemmat eivät toimi yhdenmukaisesti, jää lapsi epävarmaksi vanhempien välillä.

Kirjan kolmannessa osassa puheenvuoro on ohjelmiin valinnoista vastaavilla. Jussi Sorjonen (YLE), Jorma Sairanen (MTV) ja Sirkka Tarkiainen (HTV) lähtevät siitä monien alustajienkin myöntämästä tosiasista, että Suomi ei todellakaan ole väkivaltaisimman tv-kulttuurin maita. Pohjoismaat ovat yleismaailmallisesti varovaisia valinnoissaan ja Suomi niistäkin varauksellisin. Monia sarjoja jätetään ottamatta, joistakin poistetaan osia. Joihinkin tehdään jopa hienosäätöleikkausta. Todisteeksi Sorjonen esittää, BBC:n teettämään tutkimukseen ja kotimaisiin Kirsti Lagerspetzin lukuihin viitaten, suomalaisen ja amerikkalaisen ohjelmiston rajun eron (s. 211). Ohjelmatuntia kohden väkivaltaisia tekoja on suomalaisittain 0,6 ja englantilaisittain 1,6 mutta amerikkalaisittain täydet 6.

Tutkijoiden kanssa yhteisesti valitsijat näkevät, että väkivalta väistämättä kuuluu todellisuuteen. Kysymys onkin siitä miten yksioikoisesti tai kompleksisesti se esitetään. Tähän päädytään myös hallintoneuvoston käymässä loppukeskustelussa, jossa huolen aiheeksi koettiin satelliittikanavatkin. Ovatko ne kaventamassa ohjelmapoliittisen päätöksenteon merkityksellisyyttä? Lopullinen ohjelmapoliittinen valta säilyy kuitenkin kodeissa. Kotien "ohjelmapoliittikkaa" ei voida määrätä, mutta viestintäkasvatusta lisäämällä siihen voidaan vaikuttaa.

Mikko Anttikoski

Urheilujulkisuuden rajat

EMIG, Jürgen: Barrieren eines investigativen Sportjournalismus. Eine empirische Untersuchung zu Bedingungen und Selektionskriterien beim Informationstransport. Bochumer Studien zur Publizistik- und Kommunikationswissenschaft, Band 48, Bochum 1987. 177 s.

Länsisaksalaisen tiedotustutkimuksen yksi vahva ala on urheilujournalismin tutkimus. Eri laitokset tuottavat taasisin väliajoin teoksia, joiden annista toki voidaan olla monta mieltä. Mutta ainakin saksankielisellä alueella yritetään.

Jürgen Emigin teos kuuluu niihin joiden anti on vähäinen, mutta joita on pakko tehdä asioiden todentamiseksi. Tutkielmassa Emig tarkastelee prosessia, joka lähtee liikkeelle eräästä radioasemasta, sen urheiluohjelmasta ja päätty tietotoimistojen kautta Länsi-Saksan eri lehtien urheilusivuille. Emigin tarkoituksena on tarkastella, mitä kyseisen ohjelman eri urheiluaiheille tapahtuu ns. matkan varrella. Eli miten eri aiheet (Emig on tematisoinut ne kuuteen kategoriaan) läpäisevät uutiskynnykset ja gatekeeperit ja miten päivälehdien urheilusivulle lopulta tiensä löytävä juttu samasta aiheesta on muuttunut. Onko mitenkään?

Tarkastelun lähtökohtana on radioasema Saarländischen Rundfunkin viikonlopun urheiluohjelma "Sport journal", jota Emig pitää ilmeisen tasokkaana. Vuosien 1982-84 14 lähetyksestä Emig lähtee seuraamaan urheilusanoman kulkua tietotoimistojen SDI ja DPA kautta 14 päivälehdien toimitukseen. Tietotoimistoista SDI on erikoistunut urheiluun. Lehdistöstä Emig on ottanut sisällön analyttiseen tarkasteluunsa neljä valtakunnallista, kolme iltapäivälehteä ja seitsemän paikallislehteä. Hän on täydentänyt näkemyksiään toimittajahaastatteluin.

Emigin tulokset eivät ole hämmästyttäviä. Ensinnäkin hän toteaa, että tietotoimistojen "referaatti" itse ohjelmasta menee pääsääntöisesti sellaisenaan lehteen, jos menee ollenkaan. Toiseksi tietotoimistoilla näyttäisi olevan tiukat kriteerit, joiden mukaan juttuja laitetaan eteenpäin. Esimerkiksi SDI, jolla on DPA:ta selvästi tiukemmat urheilukriteerit, pani eteenpäin vain neljä juttua 14:sta. Lopulta lehtien urheilutoimittajat tekevät varsin itsenäisesti päätöksensä juttujen julkaisemisesta, tosin lehden toimituspolitiikka ja tuotantoedellytysten (dead line) rajoissa.

Emig jakoi tarkasteltavat jutut eri teemojen mukaan saadakseen selville, suosivatko urheilutoimittajat joitakin urheiluteemoja toisten kustannuksella. Näyttäisi siltä, että huippu-urheiluun ja siten kansalliseen menestymiseen kytkeytyvät teemat menevät muita paremmin läpi. Vähemmälle käsitellylle jäävät urheilun taloudelli-

set, poliittiset ja yhteiskunnalliset kytkennät, joiden Emig uskoo nousevan yhä tärkeämmiksi. Merkittävää on myös huomata, että mitä arvovaltaisempi alkuperäinen tietolähde oli, sitä helpompaa oli julkisuuskynnyksen ylittyminen.

Emigin esittämiä tuloksia voidaan tulkita lyhyesti: Urheilujulkisuus suosii sellaisia juttuja, jotka tähtäävät urheilun itsensä (urheiluliikkeen, johdon, järjestöjen ja urheilijoiden) vahvistamiseen ja sitä kautta menestymiseen. Urheilulle "vieraat" teemat pysyvät urheilujulkisuudelle vieraina; tutkivaan urheilujournalismiin on pitkä matka.

Tässä yhteydessä on turha taittaa peistä siitä, mitä Emig mahtaa lopulta tarkoittaa tutkivalla urheilujournalismilla. Omaan unhoonsa voidaan painaa myös ne loppuluvun teknisdeterministiset löpinät, joilla Emig vannottaa uusien teknisten mahdollisuuksien nimeen. Sen sijaan on syytä antaa kiitosta Emigille tiedosta, että valtakunnallisissa lehdissä (poikkeuksena Die Welt) on urheilutoimittajia keskimäärin 10, jotka tekevät 1-7,5 sivua päivästä riippuen. Ns. maakunnan lehdissä urheilutoimittajia on keskimäärin puolet tuosta määrästä, mutta urheilusivuja nämä tekevät vähintäänkin yhtä paljon, joskus enemmänkin. Sama suuntahan on meillä Suomessakin: maakuntalehdet kilpailevat yhä määrällä, kun valtakunnan lehdistö yrittää jo panostaa laatuun.

Seppo Pänkäläinen

Näkökulmia STT:n uutisiin

RANTANEN, Terhi. "STT:n uutisia" sadan vuoden varrelta. Weilin + Göös, Espoo 1987. 172 s.

Suomalainen uutistoimisto täytti hiljattain pyöreitä vuosia, sillä loka-marraskuun vaihteessa 1987 tuli kuluneeksi sata vuotta siitä, kun Woldemar Westzynthiuksen Finska Telegrambyrån – Suomen Sähkösanomatoimisto lähetti ensimmäisen uutisensa. Tätä tapahtumaa on juhlistettu nyt käsillä olevalla teoksella, jonka takana ei kuitenkaan ole Westzynthiuksen jalanjäljissä vuodesta 1915 kulkenut Suomen Tietotoimisto (STT), kuten teoksen nimestä saattaisi päätellä, vaan yksityinen tutkija ja kaupallinen kustantaja.

Tutkijan tavoitteena ei ole ollut kirjoittaa suomalaisen uutistoimistojen historiaa tai edes historiikkaa, vaan hän käsittelee uutistoimistoja ja uutisvälitystä maassamme sadan vuoden aikaperiodin sisällä kolmesta eri näkökulmasta, kolmessa erillisessä artikkelissa. Ensimmäinen näistä keskittyy selvittämään uutistoimistojen

omistus- ja asiakassuhteita. Toisessa tarkastellaan uutisten välittymistä Suomeen uutistoimistojen kautta, ja kolmannessa käsitellään valtiovallan kontrollin vaikutusta uutistoimistoihin ja niiden harjoittamaan uutisvälitykseen maassamme.

Rantanen ilmoittaa lähtökohdakseen lisäksi pyrki- myksen tarkastella menneisyyttä nykyisyyden kysymyksen kautta. Tämän varauksen tarkoituksena on ilmeisesti korostaa tutkijan sidonnaisuutta omaan aikaansa, sillä muuten ei voi ymmärtää, miten käsiteltävät ongelmat olisivat erityisen aktuelleja juuri tässä ja nyt. Omien sidonnaisuuksien tiedostaminen toki edistää tutkimuksen onnistumista. Vaikka menneisyyden tutkijoita yleensä opastetaan lähestymään tutkimuskohdettaan sen omista lähtökohdista ja menneisyyden edellytyksistä käsin, ei nähdäkseni pidä yrittää kieltää tutkijan omia aikasidonnaisuuksia. Ne ohjaavat hänen mielenkiintoaan suuntautumaan esimerkiksi juuri tiettyihin ongelmiin. Tämän kiinnostuksen joko tietoisena tai tiedostamattomana syynä usein ovat tutkijan omassa ympäristössä havaitsemat kehitysilmiot, joiden taustoja hän ryhtyy selvittämään ja analysoimaan. Siinä ei kaikei ole mitään väärää, pikemminkin päinvastoin. Kokonaan toinen kysymys on sitten se, miten itse tutkimus suoritetaan: Otaanko mittapuuksi nykyisyys, siis menneisyyden ihmisten tulevaisuus, josta he eivät elinaikanaan vielä aavistaneet juuri mitään, vai eteneekö tutkija silloin menneessä ajassa sen omien edellytysten, yhteiskuntakehityksen, tietämyksen, asennemaailman, kulttuurin pohjalla. Terhi Rantanen on pyrkinyt selvästi uutistoimistojen kehitystä tutkiessaan ottamaan huomioon ajassa tapahtuneet muutokset, joskin näin suppeassa esityksessä moninaisten vaikutussuhteiden selvittely jää usein pelkän toteamuksen varaan.

Eräs esimerkki puutteellisesta aikakauden tuntemuksesta tulee esiin, kun tutkija päätelee, että Pietarin Sähkösanomatoimiston maksujen korotukset aiheuttivat "suomalaisten uutistoimistojen taloudellisen kurjistumisen" (s.140) autonomian kauden lopussa. Vuosina 1916 ja 1917 maksuja korotettiin ensin 50% ja sitten 100%, mutta vuosina 1915 – 17 kuluttajahinnat Suomessa kohosivat lähes puolitoistakertaisiksi ja ruplan arvo, johon pietarilaisen toimiston maksut luonnollisesti pohjautuivat, laski ensimmäisen maailmansodan loppuvaiheessa vielä markkaakin nopeammin. Korotukset noudattivat siis suunnilleen yleistä hintakehitystä. Jos samaan aikaan tapahtui "taloudellista kurjistumista", sen syytä olisi syytä etsiä muualta.

Kaikkiaan uutistoimistoja kuvaava tutkimus on verrattain suppeasti kirjoitettu, mistä myös johtuu esityksen toteava tyyli. Monien asioiden mieltäminen edellyttää lukijalta jo jonkinmoista asioiden tuntemusta. Lisäksi suuri joukko mielenkiintoisia kysymyksiä sivuutetaan ly-